

svět katolickýma očima MONITOR

publicistický čtrnáctideník

ročník XVI., číslo 13

30. 6. 2019 / neprodejné

Z OBSAHU	Mučedníci komunismu: Jan Szczepański	04
	Soucít – vlastnost charakterního člověka	08
	Světlo ve stínech: Katolické povolání J. R. R. Tolkiena	12

Foto: © Tomáš Cigánek OFS / Člověk a víra

Duchovní život a zdraví

O dovolených hledáme odpočinek, děláme něco pro zdraví. Jak ovlivňuje duchovní život naše zdraví?

Špatné svědomí umí trápit nervy i tělo. Vyznání spojené s obrácením, tedy změnou jednání, pokání spojené s nápravou či náhradou škod, uzdravující odpuštění naplňující pokojem uzdravuje vztahy k Bohu i lidem. Výsledkem je nejen krok ke spáse, ale i osvobození od stresu, který je příčinou mnoha nemocí.

Při lékařské prohlídce mě lékařka překvapila slovy: Vy máte jistě mnoho stresů, ale vy dovedete relaxovat při modlitbě. Probudila smršť otázek. Je opravdu má modlitba taková? Modlitba předpokládá důvěru, jakou má dítě,

když prosí otce. Mám důvěru, která se plně spoléhá na Boha? Dovedu mu svěřit své starosti tak, že přestanou být mými?

Rozhovor s Bohem či vychutnávání jeho přítomnosti zbavuje samoty. Nejsem sám. Jsem-li na jeho straně, on je se mnou. Proto stojí za to chtít to, co chce on. Sjednávání se s ním sice předpokládá, že ztrácím něco ze svého já, ale získávám nesrovnatelně víc.

Odborníci na výživu doporučují různé diety. Zdravý půst je něco víc, je důsledkem vnitřního obrácení a projevem pokání. Je-li spojený s umrtvováním, je součástí sebevýchovy a darování se z lásky, která dělá šťastným.

Zdraví prospívá i smích, ale ještě větší

roli hraje duševní rozpoložení. Radostná nálada působí na lidské tělo: oči září, srdce bije rychleji, myšlenky se vybavují volněji a radostněji, ustarané čelo se vyjasňuje, zvyšuje se duševní výkonnost. Spánek je vydatnější a zotaví lépe než spánek utrápeného.

Kdo se modlí Liturgii hodin, všimněte si, kolikrát denně vyslovíte slovo radost či výzvu jásejte, plesejte, zpívejte Bohu, oslavujte. Modlitba vede k radosti. Radost je Boží dar, o němž platí, že čím více z něj rozdáme, tím více máme. Radost je znakem křesťanů, kteří uvěřili, že už jsou vykoupeni.

*Mons. Jan Graubner
arcibiskup olomoucký*

Počet členů německé církve se do roku 2060 sníží na polovinu

Počet Němců, kteří platí státem spravovanou „církvní daň“ katolické církvi nebo největší protestantské náboženské organizaci v zemi, se do roku 2060 podle odhadů sníží na polovinu. Uvádí to badatelé z univerzity ve Freiburgu.

Badatelé tvrdí, že očekávaný pokles lze předpovědět na základě klesajícího počtu křtů v Německu, počtu Němců, kteří opouštějí formální členství v církvi, a celkového snižování německé populace, která by se podle odhadů měla do roku 2060 snížit o 21%.

Předpokládá se, že počet Němců, kteří v zemi platí „církvní daň“, se sníží o 49%. Německá vláda vybírá daň od členů církve, kterou pak rozdělují církevními organizacemi, mimo jiné katolické církvi a Německé evangelické církvi, federaci protestantských náboženských organizací – především luterské církvi, která je největší protestantskou skupinou v zemi.

Daňoví poplatníci mají možnost zbavit se platby této daně tím, že státním úřadům oznámí, že vystoupili z náboženské organizace, jejímiž byli členy. V roce 2017 se na církvní dani pro náboženské organizace v zemi vybralo 13,5 miliardy dolarů. Předpokládaný pokles členů by vedl k velkému rozpočtovému deficitu katolické církve v Německu.

Ekonom Bernd Raffelhüschen, který vedl tento výzkumný projekt, řekl v rozhovoru pro protestantský portál *EKD.de*, že stále existuje potenciál pro změnu a tato předpověď by neměla být chápána jako „proroctví o konci světa“.

Uvedl, že se jedná o „úkol pro tuto

Foto: pxhere

generaci“, jelikož v dalších dvou desetiletích katolická i protestantské církve stále ještě mají „zdroje pro transformaci“.

Podobně kardinál Reinhard Marx, předseda německé biskupské konference, řekl, že tato zpráva představuje „výzvu k evangelizaci“.

V březnu eichstättský biskup Gregor Maria Hanke vyzval německé biskupy, aby o tomto tématu diskutovali.

„My, němečtí biskupové, naléhavě potřebujeme zvážít, jak může a jak by mělo pokračovat vybírání církvní daně – chybí mi tato diskuse, protože katolická i protestantské církve čelí tomu, že kaž-

dý rok odchází z církve velký počet lidí,“ řekl Hanke.

„Nejpozději do deseti let se příjmy z církvní daně zásadně propadnou.“

Lepší cestou pro budoucnost církve je spolehnouti na dobrovolné příspěvky, navrhl Hanke.

Po zveřejnění zprávy kardinál Marx vyzval německé katolíky, aby „kvůli tomuto projektu nepanikařili“.

„Církev má vždy především zvěstovat evangelium, a to i ve změněných podmínkách. Pro mě tato studie představuje rovněž výzvu k misii.“

CNA

Naléhavá žádost kvůli nezvěstnému čínskému podzemnímu biskupovi

Synovec se obává o sedmaosmdesátiletého biskupa Su, který od roku 2003 nebyl viděn na veřejnosti. Synovec čínského podzemního biskupa, který je 23 let nezvěstný, žádá o informace o místě jeho pobytu. Su Tianyou řekl, že netuší, zda je biskup James Su Zhimin z Pao-tingu v provincii Che-pei ještě vůbec naživu.

„Místo jeho pobytu je neznámé a já ani nevím, jestli je naživu, či nikoli. Jsem rozrušený až k slzám pokaždé, když na tohoto sedmaosmdesátiletého muže pomyslím. Prosím, modlete se za něj,“ řekl.

Biskup Su byl zatčen roku 1996 a komunistická vláda jej považovala za „kontrarevolucionáře“, jelikož se odmítl

přidat k vládou schválenému Vlasteneckému sdružení čínských katolíků. V roce 1997 utekl z vazby, ale pak byl znovu zatčen. Jeho rodina ho roku 2003 náhodně našla v nemocnici v Pao-tingu. Od té doby nebyl spatřen na veřejnosti.

UCA News

Kardinál Versaldi: Dialog s gender ano, ale vědecký, žádné slogany

Mons. Giuseppe Versaldi. Foto: wikimedia.org

Církev potřebuje jasně formulovaný dokument o genderu. Prosili nás o to biskupové při návštěvách Vatikánu, stejně jako rodiče a katoličtí vychovatelé, se kterými jsme se setkali v různých zemích světa – vysvětluje kardinál Giuseppe Versaldi genezi nedávno vydaného dokumentu Kongregace pro katolickou výchovu. Vatikánský text genderovou ideologii odmítá, vybízí však k dialogu o některých problémech, které jsou předmětem genderových studií.

Dokument nazvaný „Jako muž a žena je stvořil“ se setkal se širokým ohlasem. Zklamáním se netají aktivisté LGBT, kteří očekávali, že přinese nový postoj církve k této problematice. „Zkušenost lidí LGBT nebyla vzata v úvahu,“ lituje P. James Martin SJ, hlavní propagátor dialogu církve s lidmi trpícími poruchou pohlavní identity. Ředitel skupiny New Ways Ministry, které lobbuje za prosazení postulatů LGBT v katolické církvi, přímo obvinil Vatikán ze šíření zastara-

lých a zraňujících názorů.

Jak ale vysvětluje k novému dokumentu prefekt Kongregace pro katolickou výchovu, církev se nestraní dialogu, avšak jde jí o skutečný dialog, založený na vědeckých argumentech a nikoli na sloganech. Požadujeme toleranci pro náš úhel pohledu, říká kardinál Versaldi:

„Vybízíme k dialogu, který má tři etapy. Vyslechnutí argumentů druhé strany, představení racionální argumentace a konečně návrh řešení problémů. Zvláštním způsobem klademe důraz na racionálnost argumentů, protože genderová ideologie, zejména ve své nejradiálnější verzi negující odlišnost pohlaví, se zakládá na sloganech, apodiktických tvrzeních, a nikoli na vědeckých důvodech či racionální argumentaci. Proto apelujeme na racionálnost a dodržování zásad, kterými se řídí věda, a vybízíme ke konfrontaci založené na důkazech a podloženosti vlastních názorů.“

Vatican News

SLOVO BISKUPA

Vše, co se děje na světě, a to jak v oblasti lidského poznání a technologií, tak i v oblasti duchovní kultury a vědy, spolu souvisí, platí pro ně stejné zákonnosti. Ne vždycky je to ihned zřejmé, ale postupně se to objasňuje.

Jednou z těchto oblastí je analogie, nacházení analogických dějů mezi některými oblastmi, které bychom neměli podceňovat. Například dnes je obecně přijímaný proces prohloubení fyzikálních zákonů v oblasti mechaniky, který byl objeven jen před sto lety. Einsteinova relativistická fyzika nepopřela Newtonovy pohybové zákony, ale je jen zpřesnila, posunula dál. Něco může platit jen tehdy, když se staví a opírá o to, co bylo známé dosud, a to potvrzuje. Jinak hrozí upadnutí do omylu a může to skončit až v bludu. Evidentním znakem bludu je vždycky to, že buď popírá a nebere do úvahy všechno – nebo skoro všechno – co bylo předtím, a chce vytvořit něco úplně nové a „nezávislé“, například, novou společnost (nebo „novou teologii“). Příklad nepodařené stavby nové „komunistické“ společnosti, která zavrhlá podstatnou část své historie a svých zásad, může být v tomto směru pro nás dost poučným a výstražným příkladem.

K něčemu podobnému – mám obavu – jako bychom směřovali i v dnešní době. To, co bylo předtím, jak se žilo křesťanství ještě před pár roky, se nebere (nebo málo bere) do úvahy. Ale o dějinách církve je nám známých mnoho případů hereze, která chtěla všechno to, co bylo v křesťanství ze židovství, teda to, co bylo před křesťanstvím a z čeho křesťanství vyrostlo, vyloučit. Byl to, například, tzv. markionismus (Markión 100 – 160). A skončilo to ve slepé uličce.

Žel, i dnes na nás nejednou doléhají snahy o to, abychom se nepozorovaně zbavili své minulosti, svých kořenů, a tím i své budoucnosti. Když totiž chybí nějaké stavbě základy, nedá se stavět. A když se i něco postaví, tak se to za chvíli zboří.

+Ladislav Hučko

Mons. ThDr. RNDr. Ladislav Hučko, CSC., apoštolský exarcha řeckokatolické církve

JAN SZCZEPAŃSKI

Mučedníci komunismu

Útoky proti kněžím kritizujícím komunistický režim nebyly jevem pouze v 80. letech jako v případě otce J. Popieluszka a dalších duchovních, o nichž jsme psali v předcházejících dílech seriálu.

Dle výzkumů Zygmunta Wichrowskiego bylo v Polsku jen do roku 1953 zabito 37 kněží a 54 řeholníků. V řadě případů se nejednalo o kriminální delikty či národnostní mstu, ale politicky motivované násilí ze strany nového režimu. Jedním z takových mučedníků komunistického teroru byl kněz Jan Szczepański.

Narodil se 17. června 1890 v Ostrówku, východně od Lublinu na východě dnešního Polska. Rodiče Ludwik a Wiktoria Szczepańští byli zemědělci a obdělávali rozsáhlé hospodářství s více než 20 hektary půdy. Chlapce vychovávali k vlastenectví a vedli jej k víře v Boha. V neděli a o církevních svátcích se celá rodina zúčastňovala mše svaté ve farním kostele v Łańcuchówě. Po maturitě na střední škole v Chelmu nastoupil do Vyššího teologického semináře v Lublinu. Studia musel ze zdravotních důvodů několikrát přerušit. Kněžské svěcení přijal ve věku 32 let v srpnu 1922 v Lublinu. Své působení začal jako katecheta na středních školách v Chelmu, kde získal pověst horlivého a dobrého učitele. V roce 1927 nastoupil jako kaplan ve farnosti Archanděla Michaela v Kamięni Lubelskim u Chelma, kde pracoval až do 18. srpna 1934. Později působil krátce v Chelmu a v Olbięcinu. V letech 1937 až 1945 spravoval farnost Panny Marie Čenstochovské v Chmielu. Podle vzpomínek farníků žil velmi skromně a obětavě vykonával své kněžské povinnosti. V době 2. světové války spolupracoval s místními příslušníky odboje, duchovně i materiálně podporoval partyzány a příslušníky Zemské armády.

Odpůrce sovětizace země

Poté, co na polské území v roce 1944 vstoupila sovětská armáda, začalo záhy pronásledování příslušníků nacionálně orientovaného hnutí odporu,

Jan Szczepański. Foto: naszgarbow.pl

Otec Jan Szczepański s úzkostí sledoval jejich osudy, z nichž někteří pocházeli z jeho farnosti, a také se obával postupující sovětizace a napětí. Není divu, že se opakovaně při svých kázáních v kostele vyjadřoval na adresu nového režimu.

kteří se neztotožňovali s komunismem. Otec Jan Szczepański s úzkostí sledoval jejich osudy, z nichž někteří pocházeli z jeho farnosti, a také se obával postupující sovětizace a napětí, které v zemi vznikalo mezi novou komunistickou vládou a katolickou církví. Není divu, že se opakovaně při svých kázáních v kostele vyjadřoval na adresu nového režimu. Ze zdravotních důvodů požádal biskupa v březnu 1945 o uvolnění z funkce faráře a umožnění delší zdravotní dovolené. Tu pak strávil u rodiny v Ostrówku a přátel v Łęczej. Ke své práci se vrátil v dubnu 1946. Nejprve nastoupil ve farnosti Nimcy u Lublinu, kde až do dub-

na 1947 zastupoval faráře Władysława Jędruszczaka, který byl komunisty zatčen a následně i uvězněn ve vězení Lublinu.

V době svého působení v Niemczech se otevřeně postavil proti komunistickému zřízení. Kriticky se vyjadřoval k volbám v červnu 1946 a vyzýval věřící, aby nehlasovali pro zrušení senátu, jak si přáli polští komunisté. Otevřeně podporoval Lidovou stranu a jejího předsedu Stanisława Mikołajczyka, hlavního představitele opozice. Po vyhlášení výsledků voleb – vítězství levice v čele s komunisty – opakovaně prohlásil, že byly zfalšovány a odehrávaly se v atmosféře zastrašování a teroru.

Foto: Arcaion / Pixabay

V hledáčku bezpečnostních orgánů

Už v letech 1946–1947 monitorovala jeho činnost milice a příslušníci policie, konkrétně Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Ti zapisovali jeho kázání, rozhovory s farníky a sledovali i jeho kontakty s členy protikomunistického

odboje. V regionu východního Polska docházelo k dramatickým konfliktům protikomunistického odboje a jednotkami komunistické policie a milice, často s mnoha mrtvými. Situace se místy blížila občanské válce. O postoji kněze Szczepańskiego k novému režimu a jeho ká-

drům vypovídá policejní hlášení ze srpna 1948: „Jeho postoj k osobám s lidově demokratickými názory je nepřátelský, o čem svědčí fakt, když bandou ‚Uskoká Zdzisława Brońskiego (protikomunistická odbojová skupina pozn. autora) byli zavražděni členové ORMÓ (komunistická civilní milice pozn. autora) a komunistické strany v Niemcach, kněz řekl, že tito lidé nejsou hodni, aby byli pohřbeni na hřbitově.“

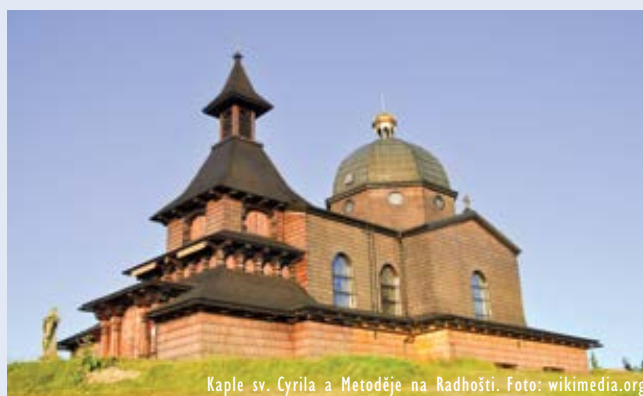
Od května 1947 jmenoval biskup Stefan Wyszyński Otce Szczepańskiego administrátorem ve farnosti Matky Boží Andělské v Brzeźnici Bychawské. I zde pokračoval ve svých kázáních, v nichž se nebál pojmenovat kriticky ateistické tažení režimu proti církvi. Dle svědectví věřících hovořil často o aktuálních i politických tématech, protestoval proti rostoucímu pronásledování duchovenstva a věřících, odsuzoval ateistickou propagandu režimu. Odmítal veřejně utváření zemědělských družstev na bázi sovětských kolchozů či státních zemědělských statků (PGR) a likvidování soukromé hospodářících rolníků. Také doporučoval

Vydávat svědectví: EVANGELIZACE NA HORÁCH

Je letní sobotní den, blíží se poledne. V přízemí zvonice při kapli svatého Cyrila a Metoděje na Radhošti je plno turistů a oděv mnohých z nich s ohledem na počasí ani zdaleka neodpovídá požadavku na „slušný oděv“ pro vstup do chrámu. Za stolkem se suvenýry je pětáosmdesátiletý Jan Poruba. Je ve svém věku obdařen neuvěřitelnou vitalitou a on tento dar Bohu vrací tím, že dvakrát týdně dochází na vrchol hory k celodenní službě v této kapli.

Ve 12 hodin přeruší prodej vstupenek do vyhlídky ve zvonici, zájemce nechá bez skrupulí čekat. Uvolní provaz vedoucí k památnému 120 let starému zvonu a pověří někoho z turistů, aby zvon rozezněl. Je nutná krátká instruktáž. Pověřený zvoník se ujímá úkolu s ostychem a jeho partnerka si ho pobaveně fotí na mobil. Až se zvon rozezní pravidelně, popojde pan Poruba ustrojený do tradičního valašského kroje doprostřed svatyně a svým mocným hlasem se začne modlit. Co modlit, zpívat! Většina z přítomných snad poprvé v životě vidí a slyší, že polední zvon nesvolává lidi k obědu, ale k modlitbě Anděl Páně.

Všichni ztichnou, jsou nadšeni; také další by si chtěli zazvonit, ale jen ten šťastný nově zaškolený zvoník si odnáší

Kaple sv. Cyrila a Metoděje na Radhošti. Foto: wikimedia.org

„potvrzení“ že toho a toho dne zvonil v kapli na Radhošti. Vstoupil do zvonice jen tak náhodou, protože tam šli všichni nebo že chtěl jen otisk turistického razítka... A odnáší si nečekaný zážitek. Tak prostý a přesto silný... Není to snad taky evangelizace?

Josef Krůpa

Foto: mogily.pl

Děti pasoucí krávy u vsi Wola Skromowska si všimly lidského těla zachyceného v řece. Tělo následně ohledali příslušníci policie a převezli jej do márnice v Lubartowie.

věřícím, aby nevstupovali do komunistické strany – Polské dělnické strany (PPR – Polska Partia Robotnicza). Aktivita a kázání kněze se přirozeně nezamlouvaly stranickým orgánům. Zástupci, strany, milice i tajné policie jej opakovaně napomínali, aby ve svých kázáních „zanechal jednání nepřátelského ke straně a státu“. Přesto ve svých kázáních pokračoval, takže si je přicházeli poslechnout i věřící ze sousedních farností.

Únos kněze

V neděli 22. srpna 1948 informoval kněz věřící, že následujícího dne odjíždí a chce navštívit své rodiče v Ostrówku a po dobu jeho nepřítomnosti jej bude zastupovat jeho kolega z Brzeźnicy Leśnej. V neděli v noci však došlo na faře v Rzeźnicy Bychawskiej k tragickým událostem. Po půlnoci přijel k faře vůz tažený koňmi, které vedl jeden z mužů ze sousední obce. Na dvůr fary přišli dva ozbrojení muži, zaklepali na okno knězovy ložnice a požádali jej, aby otevřel dveře a přišel za nimi na dvůr, že potřebují vyzpovídat těžce nemocného muže a chtějí, aby

mu udělal pomazání nemocných. Kněz, oděný pouze ve spodním prádle, se chtěl obléknout, a tak přichodí požádal, aby zatím zašli pro kostelníka bydlícího poblíž, a ten jim měl otevřít kostel. Jeden z nočních hostů náhle kněze požádal, aby mu dal sklenici vody pro nemocného. Kněz nabral vodu a podal mu ji oknem v kuchyni. V tu chvíli jej jeden z mužů chytil za ruku a chtěl jej vytáhnout ven. Otci Szczepańskému se však podařilo ze sevření vymanit a ustoupit od okna. Zároveň na kněze druhý muž vystřelil z pistole, avšak netrefil jej. Je s podivem, že potyčka s knězem a výstřel nevzbudily spící vesničany.

Útočníci vnikli následně do budovy fary. Farní hospodyni – 52letou Wiktorii Wasitu přinutili, aby jim přinesla víno a vypili několik lahví mešního vína. Zatím

prohledávali pokoje, rozházeli po zemi různé předměty i peníze, ale nic neukradli. Ve stejné době hlídkoval třetí muž – vozka, zda někdo k faře nepřichází, či se nevbudili sousedé. Vystrašenou hospodyni zavřeli násilníci do sklepa, zatímco faráře přinutili, aby se oblékl, svázali mu ruce, odvěkli ho na vůz, kde jej přikryli plachtou, a odjeli směrem na Niedźwiadu. Farní hospodyni se podařilo rychle dostat ze sklepa a ihned informovala o událostech kostelníka a další obyvatelé vsi Brzeźnicy Bychawskiej. Kostelník Gołębiowski telefonoval z železniční stanice na policii v Lubartowie. Únos oblíbeného kněze vzbudil v obci velký rozruch, paniku i rozhořčení. Desítky lidí jej hledaly celý den – farníci prohledávali stavení, hospodářské budovy, seníky, lesy, louky, jezera, avšak pátrání nepřineslo žádný výsledek. Po obdržení telegramu „Kněz umírá“ přijeli do vesnice také příbuzní kněze – matka a jeho bratr Władysław.

Nalezení těla

V pátek 3. září si děti pasoucí krávy u vsi Wola Skromowska všimly lidského těla zachyceného v řece Wieprz mezi kořeny. Tělo následně ohledali příslušníci policie a převezli jej do márnice v Lubartowie. K identifikaci byli přizváni kněží z okolí a také příbuzní P. Szczepańského. Otec potvrdil, že se jedná o jeho syna Jana. Při ohledání těla lékaři konstatovali, že unesený kněz zemřel zřejmě teprve třetí den po svém únosu. Na mrtvole zavražděného byly stopy po brutálním fyzickém násilí a mučení, měl svázané ruce, oteklou tvář od úderů, četné modřiny na zádech, strhané nehty na jedné ruce i noze, vydloubané oči, vyříznutý jazyk a genitálie. V boku lebky byla rána po střele. Podle názoru lékaře bezprostřední příčinou smrti však nemuselo být už zastřelení, ale až utopení, neboť v plicích se nacházela voda. Umírající kněz tedy ještě v momentě vhození do řeky mohl žít, případně byl střelen do hlavy až po vhození do řeky.

Jeden z mužů jej chytil za ruku a chtěl ho vytáhnout ven. Otci se však podařilo ze sevření vymanit a ustoupit od okna. Zároveň na kněze druhý muž vystřelil z pistole, avšak netrefil jej.

TRADICE OTCŮ

Ze „Života svatého Cyrila“: Ochráň své stádo, k němuž jsi mě poslal

Přiblížila se hodina, kdy se Cyrilovi mělo dostat pokoje a kdy měl být přenesen do věčného života. Tu pozdvíhl své ruce k Bohu a v slzách se modlil: „Hospodine, můj Bože, ty, který jsi všechny kůry andělské i síly netělesné utvořil, nebe sklenul a zemi založil a vše, co jest, z nebytí v bytí přivedl, ty, který vždycky a všude nasloucháš těm, kdo činí tvou vůli, kdo se tě bojí a zachovávají tvá přikázání, vyslyš mou modlitbu a ochraň své věrné stádo, je-muž jsi mne, svého neužitečného a nehodného služebníka, postavil do čela.

Ty, který všechny zbavuješ všelike bezbožné a pohanské zloby těch, kdo rouhavě mluví proti tobě, dej, ať se tvá Církev hojně rozroste, spoj všechny v jedno, učíš je lidem vyvoleným, ať jsou jedné mysli v tvé pravé víře a správném vyznání a vdechni jim do srdce slovo svého učení. Je to jistě tvůj dar, žes nás nehodně přijal za hlásatele evangelia svého Krista.

Odevzdávám ti jakožto tvé ty, které jsi mi svěřil: usilují o dobré skutky a konají, co je ti milé. Spravuj je svou mocnou pravicí, vezmi je pod ochranu svých křídel, ať všichni chválí a oslavují tvé jméno, Otče i Synu i Duchu Svatý, navěky. Amen.“

Potom všechny políbil svatým políbením a řekl: „*Chvála Pánu, že nás nevydal za kořist zubům našich neviditelných nepřátel: roztrhla se síť a on nás vysvobodil z jejich zkázy.*“ A po těch slovech zesnul v Pánu ve svých dvaadvaceti letech.

Papež pak rozkázal všem Řekům, kteří byli v Římě, i všem Římanům, aby přišli se svícemi, zpívali nad ním liturgii a vystrojili mu pohřeb, jaký by vystrojili samému papeži. To také učinili.

Ale Cyrilův bratr Metoděj se obrátil na papeže se slovy: „Matka nás zapřísáhla, aby toho, kdo z nás dříve odejde na soud, dopravil bratr do jeho kláštera a tam jej pohřbil.“

Římští biskupové však řekli papeži: „Jelikož putoval po mnoha zemích, až ho Bůh přivedl sem a zde vzal jeho duši k sobě, měl by jako ctihodný muž zde také odpočívát.“ Proto ho uložili do hrobu po pravé straně oltáře v chrámu svatého Klimenta.

Bezpečností orgány uzavřely pátrání s tím, že jej zavraždili příslušníci jedné ze skupin protikomunistického odboje, které v okolí Lubartova působily.

Ostatky kněze byly převezeny do kostela sv. Anny v Lubartowie, kde se konaly zádušní modlitby za zemřelého, jichž se zúčastnilo kolem 1500 věřících z okolí. Pohřeb zavražděného proběhl 5. 9. 1948 v Brzeźnici Bychawské. Zúčastnilo se ho 11 kněží ze sousedních farností a asi 1000 věřících. Jeho ostatky pak byly pohřbeny do rodinné hrobky Szczepanských v Łańcuchowie. Za několik týdnů poslal tehdejší biskup lublinské diecéze Stefan Wyszyński kněžím děkanátu Lubartow dopis: „Nečekaná smrt otce Szczepańskiego vyvolala v duších kněží celé diecéze úzkost. I když nás válka naučila zvyknout si na násilné umírání kněží, tak dnes nejsme na taková překvapení připraveni. A přesto, milovaní bratři, můžeme být touto smrtí překvapeni? Nikdo z nás jí nenazývá tragickou smrtí! Je to čestná smrt! Bůh chtěl ozdobit svého služebníka korunou mučednictví. Nepochybujeme o tom, že náš bratr zemřel, protože byl knězem, služebníkem oltáře a Svaté církve. Nemůžeme proniknout do Boží mysli, ale přijde čas, kdy budeme vědět, proč si Bůh vybral tuto oběť od nás a z našeho okolí ...“

Vyšetřování vraždy kněze

Tehdejší bezpečnost v Lubartově zahájila záhy po zmizení kněze vyšetřování, prohlížela stopy na faře, se služebním psem pátrala po zmizelém. Od počátku pracovala s verzí, že se jednalo o loupežné přepadení fary, zcizení peněz a kriminální delikt – útok banditů proti faráři. Podobně bylo vedeno také vyšetřování po nalezení těla kněze. Bezpečností orgány uzavřely pátrání s tím, že jej zavraždili příslušníci jedné ze skupin protikomunistického odboje „Jordan“, nebo „Želazny“, které v okolí Lubartova působily a útočily proti komunistickým funkcionářům. Další, byť dosti absurdní, verzi bylo tvrzení komunistické policie, že mohlo jít o mstu sekty Svědků Jehovových, s nimiž měl být kněz v konfliktu. Je ještě více překvapivé, že komunistická policie přerušila vyšetřování

vraždy kněze už 18. listopadu 1948 „kvůli neschopnosti odhalit pachatele“. Později, po provedení expertize nalezeného náboje z fary, bylo v hlášení policie z ledna 1949 konstatováno, že se jednalo o zbraň jednoho z banditů, kteří mezi dalšími osobami zastřelili také reakčního kněze Szczepańskiego. Spis z vyšetřování byl archivován na zemském státní zastupitelství v Lublinu a v roce 1973 zničen. Teprve po pádu komunismu v Polsku a vzniku Instytutu Pamięci Narodowej bylo zahájeno seriózní vyšetřování kauzy vraždy otce Szczepańskiego. Brzy se ukázalo, že oficiální komunistická verze je scestná. K případu vypovídali farníci, bývalí členové partyzánských oddílů z protikomunistického podzemí, kteří potvrdili přátelské vztahy s knězem, jenž je podporoval a poskytoval jim navíc duchovní podporu. Jako pravděpodobní vykonavatelé vraždy byli označeni dva muži – jeden z nich Cz. O. byl člen komunistické strany a druhý – S. P. – pracovník policie z Lubartowa, v jejich přítomnosti byl kněz na voze 23. 8. 1948 v jedné z okolních vesnic spatřen. Ti jej měli odvést a zadržovat ve sklepě ve vesnici Przepisówka, mučit a následně zavraždit. S. P., příslušník UB, se měl k této vraždě doznat svým blízkým na smrtelné posteli v roce 1952. Vše nasvědčuje skutečnosti, že otec Szczepański byl jako režimu nepohodlná osoba zavražděn na příkaz Lubartowského bezpečnostního úřadu. Především pro svá kázání se stal se tak mučedníkem stalinských časů a předchůdcem otce J. Popieluszka.

Vojtěch Vlček

Mgr. Vojtěch Vlček, historik a pedagog, spolupracovník Ústavu pro studium totalitních režimů

SOUCIT – VLASTNOST CHARAKTERNÍHO ČLOVĚKA

Představujeme 28 vlastností (ctností), kterými je budován dobrý lidský charakter, jak je přednášel pro mladé v Univerzitním pastoračním centru v Bratislavě kněz P. Milan Bubák SVD.

Snad neexistuje v dějinách západního myšlení intelektuál, který by tak úporně vzdoroval kategorizaci jako Simona Weilová. Kategorizace je dělení věcí (problémů) na podskupiny a ty opět na další. Weilové to nevyhovovalo. Později zjistíme proč. Narodila se v židovské rodině, ale pěstovala v sobě přímo vášnivou lásku ke katolicismu.

Říká se, že do sv. Františka z Assisi se zamilovala v momentě, kdy o něm uslyšela. Když navštívila kapličku toho ubožáčka v Assisi, padla bázni na kolena. Do katolické církve však nikdy nevstoupila. Byla přesvědčená, že je to vůle Boží zůstat mimo. Jako šestiletá dokázala citovat z paměti celé pasáže od Racina. Bylo vidět, že vynikala velkou intelektuální bystrostí, což bylo pro ni během celého života typické. Vyučovala filosofii současně na několika školách. Přitom však, coby zaměstnaná, vykonávala prosté, takřka podřadné práce. Chtěla totiž znát mentalitu a způsoby myšlení dělníků a prostých lidí. Její myšlení a postoje byly zřetelně nalevo od středu a dost často se zúčastnila stávek a rozdávala levicovou literaturu. Naproti tomu pohrdala každou formou socialismu. Byla sociální filosofkou a mystičkou, křesťankou i židovkou. Evropankou i studentkou hinduistických myšlenek a jazyka sanskrt. Byla prostě záhadou. A je nezapomenutelná.

Každý hřích je pokusem vyplnit prázdnotu

Zlatá nit, táhnoucí se jejím myšlením a která napohled zoufalým aspektům jejího života dodávala určitou stálost, byl hluboký soucit s trpícími, soucit, který byl téměř ztotožněním s nimi. Celoživotním zájmem Weilové a předmětem jejího uvažování a skutků byly propasti, které oddělovaly lidi od sebe navzájem. Toužila, aby všechny takové propasti

Rembrandt: Milosrdný Samaritán (1633)

Soucit je úžasná věc. Těž je pravda, že současný svět si soucitu hodně váží. Zatímco čistota je v dnešním světě nejméně populární ctností, soucit je jasným favoritem.

byly vyplněny láskou. „Každý jednotlivý hřích“, napsala jednou, „je pokusem vyplnit prázdnotu.“ Simone de Beauvoir o ní jednou řekla: „Její srdce je schopné přestat bít kvůli něčemu, co se stalo na opačném konci světa.“

Velmi se ztotožňovala s chudými (ubohými, nuznými) už jako dítě. V pěti letech odmítla jíst např. sladkosti, protože francouzští vojáci za I. světové války je neměli. Kolem pětadvacátého roku přerušila na jeden rok zaměstnání učitelky a odešla pracovat do automobilky

Renault, aby na místě zažila, jaký dopad na psychiku člověka má těžká práce v průmyslu. Zánět pohrudnice ji však donutil vrátit se zpět k učitelství. Později, navzdory svému chatrnému zdraví, pracovala jako kuchařka na Katalánské frontě v době Španělské občanské války. Její nitro bylo hluboce zasaženo hrůzami války. Když spolupracovala v Anglii s francouzským odbojem, toužila skočit padákem na okupované francouzské území, ale velitel jí to nedovolil. Ač nemusela, odmítla větší příděl jídla, než dostá-

Simona Weilová. Foto: wikimedia.org

Říká se, že do sv. Františka z Assisi se zamilovala v momentě, kdy o něm uslyšela. Když navštívila kapličku toho ubožáčka v Assisi, padla bázňí na kolena.

vali její spolurodáci za německé okupace, protože se chtěla podílet na potížích těch, kteří zůstali doma ve Francii. Podvýživa, společně s mnoha jinými problémy, se nakonec zasloužila o její předčasnou smrt roku 1943 ve věku 34 let.

Základní vztah je vztah lásky

Simonu Weilovou chválí i kritizují: chválí za lidský soucit, kritizují, že prý byla hloupá. „Byla fanatičkou hledající fanatismus“, píše jeden její kritik. Někteří ji považují za moderní světici, jiní odsuzují její politiku sociální akce jako něco plného dobrých úmyslů, ale ubohého co do konkrétních výsledků. Pestrá škála kritiků je logickým prodloužením pestrosti jejího života. Hodnocení života Simone Weilové by však nemělo zatemňovat význam a sílu její myšlenky hlavně tam, kde mluví o soucitu.

V díle Simony Weilové mocně vyni-

ká myšlenka, že základním vztahem mezi lidmi by měl být vztah lásky a že prvkem, který organizuje, harmonizuje a zapojuje do práce všechny ostatní ctnosti, je láska. Jinými slovy, láska je jakoby dirigentkou orchestru ctností. Také tvrdí, že není možné – a přece se to děje – oddělovat spravedlnost od lásky, neboť je to proti evangelium. Evangelium nedělá mezi spravedlností a láskou rozdíly. Člověk, který je spravedlivý, ale nemiluje, sice plní své povinnosti, a ti, kteří z toho mají užitek, mu mohou projevat servilní úctu, navzdory tomu však mezi ním a jimi bude chladný odstup. Aby se odstup, který lidi od sebe odděluje, překlenul, musí se ctnosti realizovat pouze skrze lásku a vracet se přes ni.

Láska podle Weilové překonává vzdálenosti a rozdíly. Není-li láska, propasti zůstávají. Propast mezi silným a slabým, zdravým a nemocným může být překo-

naná jen milujícím soucitem. Soucitem se láska ztotožňuje s těmi, kteří trpí. Velkodušností (šlechetností) jim láska dává něco ze sebe. Absolutním modelem sjednocení lásky a ctnosti je podle Weilové Kristus: „Velkomyslnost a soucit jsou neoddělitelné a obě mají příklad v Bohu, tj. ve Stvoření a v Utrpení.“ Zde se Weilová pevně ocitá na katolické půdě. Stvoření je výsledkem Boží velkodušnosti (velkorysosti). A Utrpení (Krista) je výsledkem soucitu. Bůh nás přece po pádu nemohl nechat jen tak. Naše utrpení, které jsme na sobě nesli, se muselo Pána Boha dotknout. Proto následoval soucit a zplodil skutek. Kristus přišel mezi nás. Sv. Bernard řekl něco velmi podobného ve 12. století: „Tak jako čistou pravdu může vidět jen čisté srdce, podobné je to i s bídou: může ji skutečně cítit jen bédné srdce. Chceš-li mít srdce, které strádá pro nouzi (bídu, žebrotu, chudobu) druhého, musíš nejdříve poznat svou vlastní bídu. Jen podle vlastního stavu můžeš poznat stav bližního a z poznání vlastního stavu pak přijít na to jak mu pomoci. Příkladem je náš Spasitel, který si přál trpět, aby se naučil spolu-trpět. Být bídým, aby se naučil být spolu-bédným.“

Setkání s bližním v Božím objetí

Weilové úvahy o lásce a ctnosti jsou intenzivně spojené s Bohem. Pouze jednotu mezi Bohem, láskou a ctností může překonat propasti mezi lidmi, zaviněné hmotou, mocí a pohromami. „Máme-li pravou lásku, nejsme to my, kdo milujeme v Bohu trpící. Je to naopak, skrze naši lásku Bůh miluje trpící – skrze nás. Soucit a vděčnost pocházejí jediné od Boha, a když se o ně dělíme tam, kde se setkává dávající a přijímající, je Bůh přítomen.“

Weilové sociální filosofie pravděpodobně neinspiruje k žádným velkým sociálním reformám. Její myšlenky o soucitu jsou však nanejvýš lidské, vznešené a zdravé. Nabízejí světu, přesycenému chladem a odcizeností lidí, překrásný obraz idylky, kdy se bližní s bližním setkává v Božím objetí.

Jeden anonym připevnil na prostý náhrobní kámen Simone Weilové malou tabulku s italským textem: „La mia solitudine l'altruì dolore germivano fino alla morte (Má samota držela v náručí trápe-

Foto: Zac Durant / Unsplash

Zdá se, jakoby neustále vyhledávali další a další skupinu, na kterou by se vrhli se svým soucitem: homosexuály, utlačované feministky, nemocní AIDS, opuštěná zvířata.

ní jiných až do mé smrti).“ Ač je autor věty neznámý, cit v ní vyjádřený dokonale popisuje život a ducha záhady, kterou byla Simone Weilová.

KOMENTÁŘ

Soucit je, jak vidno, úžasná věc. Náš svět jej opravdu potřebuje. Též je pravda, že současný svět si soucitu hodně váží. Žádnou jinou ctnost neslyšíme z úst politiků, ba i celebrit, tak často jako právě soucit. Zatímco čistota je v dnešním světě nejméně populární ctností, soucit je jasným favoritem. Lidé čistotu odmítají, tropí si z ní legraci a ironizují. Ale soucit frčí. Dokonce se soucit stal v mnoha kulturách západní civilizace kulturním imperativem, tj. příkazuje se, často i v zákonech, abychom byli soucitní vůči druhým. Je to také ideál politické korektnosti. Něco tu nehraje. Musíme se na věc podívat zblízka. Soucit, který je dnes tak populární, není ctnost. Má totiž sklon oddělit soucit od jiných skutečností, které jsou potřebné pro to, aby soucit zůstal ctností. V důsledku toho se soucit

stává argumentem takřka sám pro sebe, k omlouvání mnoha neřestí, ba i zločinů. Například jménem soucitu se schvalují potraty, dělají sterilizace, eutanazie a mnoho jiných činů, jichž jakoby cílem je zmírňovat bídu, která dnes na lidstvo doléhá. Jakmile je však soucit oddělen od lásky, světla, velkomyslnosti (velkodušnosti), naděje, trpělivosti, odvahy a odhodlanosti (rozhodnosti) není ničím jiným než obyčejným heslem, jehož skutečným jménem je účelovost nebo osobní prospěch. Je smutným faktem, že ve jménu soucitu je zmařeno víc životů než ve kterékoli z minulých válek. Pak soucit v tomto smyslu znamená: lehkou a rychlou cestu ven z problémů.

Ve jménu soucitu

V roce 1987 tzv. Tower Commission, která vyšetřovala operace s prodejem zbraní do Íránu, což se dělo v době Reaganovy vlády, odhalila, že prezident byl motivován k prodeji zbraní íránskému režimu Ajatoláha Chomejního „soucitem“ k Americkým zajatcům v Libanonu.

Zpráva doslova říká: „Byl to intenzivní soucit se zajatci, který jej motivoval k neobyčejné podpoře Íránské iniciativy a to i přes očividný odpor ministrů zahraničních věcí a obrany.“

„Celebrity“ dneška se podobají politikům: také se na každém kroku předvádějí, jak moc jsou soucitné. Zdá se, jakoby neustále vyhledávali další a další skupinu, na kterou by se vrhli se svým soucitem: homosexuály, utlačované feministky, nemocní AIDS, opuštěná zvířata. Čím víc se však horlí pro soucit, tím méně pro spravedlnost. Máme tak velký soucit dokonce i se zločinci, že nám běhá mráz po zádech už jen při pouhé myšlence, že bychom je měli potrestat. Takový superhoroucí soucit vyhání nejen spravedlnost, ale i zdravý rozum.

Člověk, který oplývá skutečným soucitem vůči bližnímu, se nebude předhánět, aby v druhých za každou cenu hledal něco, co by v něm soucit vzbudilo. „Honba za soucitem!“, tak by mohlo znít populární heslo naší doby. Bezpochyby skutečně soucitný člověk má otevřené oči a skromné srdce: najde-li něco, kde je třeba se angažovat, vloží se do toho a současně za pomoci dalších ctností se bude někomu snažit vhodným a konstruktivním způsobem pomoci. Nelze si však myslet, že soucit nám pomůže najít i řešení. Často je to naopak. Soucit máme, ale řešení neznáme. O to však nejde. Už jen soucit stačí. Soucit, který vede k řešení utrpení druhého je samozřejmě nejideálnější. Jestli to však nejde, už stačí soucit sám. Soucit je ctnost, která nám pomůže sjednotit se s utrpením druhého člověka. A to je hodně. I pro něj i pro nás.

Soucit přátel pozdvihuje a léčí

Sv. Tomáš Akvinský rozebírá ctnost soucitu v díle *Summa Theologiae*. Odpovídá si zde na dost zvláštní otázku: „Jestlipak soucit přátel zmírňuje bolest a utrpení člověka?“ Otázka se může zdát modernímu člověku skutečně divná, protože odpověď je zcela jasná. Samozřejmě, že zmírňuje. Soucit přátel je úžasná věc. Akvinského argumentace je ale velmi poučná, proto stojí za to si jí všimnout. I on souhlasí. Nabízí k tomu dva důvody. Zprvce soucitní přátelé, jsou-li skutečný-

mi přáteli a jsou-li opravdu soucitní, jsou schopní mít účast při nesení břemene trpícího člověka a tím mu ulehčit. Bolest a smutek, které člověk cítí, nese-li své břemeno, mají depresivní účinky. Stahují jej dolů. Když se však setká se soucitnými přáteli, smutek a bolest jej opouštějí. Soucit přátel jej pozdvihuje (podpírá) a tím váhu břemene odlehčí. Druhý důvod Tomáše Akvinského je podle jeho názoru ještě lepší než první, protože je pozitivnější. Říká, že ježto má ctnost soucitu kořeny v lásce, člověk, který trpí, vidí za soucitkem přátel svědectví lásky. Proto jej prostoupí zvláštní pocit štěstí, protože vidí, že je milován a to pak zmírní jeho bolest a ulehčí utrpení.

Tomáš Akvinský o soucitu moc nenapsal. Mnohem víc o něm napsal například filosof Arthur Schopenhauer, jenž se soucitu věnuje snad nejvíc ze všech filosofů. Podle Schopenhauera, známého též jako nejpesimističtější filosof, je člověk takovou strašnou a „směšnou karikaturou“ a jeho osud je tak zoufale bezvýchodný, že „soucit“ je jedinou ctností, kterou potřebuje nejvíc ze všech. Jeho soucit je obrovsky nabitý lítostí, protože smrt pokládá za jediné vykoupení ze zločinu, že se narodil. Podle Tomáše Akvinského je soucit ctnost, která je nabitá nadějí a to proto, že soucit je neoddělitelný od lásky a láska je jediné, čím může být člověk vykoupen. Nepodobá se dnešní populární chápání soucitu tomu, které šířil Schopenhauer? Jeho logika je však příšerná: utrpení odstraníme tak, že odstraníme trpícího. Hle, ideové pozadí pro eutanazii. Ovšemže je lehčí vyřešit problém utrpení tímto způsobem. Snadnost však není přítelem ctnosti a je tak málo platná tomu, kdo trpí.

Na závěr se podívejme ještě na jedno podobenství, které víc než kterékoli jiné popisuje dnešní svět, peklo a nedostatek lásky a soucitu. Popisuje i křesťanské chápání soucitu, podobenství o boháči a Lazarovi. Boháč šel po smrti do pekla. Někdo se divil proč, vždyť přece nikomu neublížil. Dokonce ani Lazarovi ne, který jej – řekněme to upřímně – otrávoval, když mu ležel pod stolem. Komu z nás by asi takové stolování vyhovovalo?! Problém nebyl v tom, že by boháč učinil něco zlého, ale v tom, že neučinil

Frans Francken ml.: Podobenství o boháči a Lazarovi (1615)

ani nic dobrého. Snad ještě hůř: mezi sebe a druhé nakreslil demarkační čáru. On na jedné straně, oni na druhé. Mezi jím a jimi hranice, zeď, propast. Nikoho k sobě nezval, k nikomu nešel, vystačil si. Když zemřel, demarkační čára nezmizela, ale zesílila. On ji chtěl mít, a proto ji Bůh musel respektovat. Bůh vždy respektuje svobodnou vůli člověka. A tak boháč skončil v pekle. Peklo je přesně toto: místo, kde jsme izolovaní, oddělení od druhých i od Boha propastí, kterou jsme si sami vytvořili.

Ježíš nás proto vyzývá k soucitu s jinými, on sám je pro nás tím nejlepším příkladem soucitu. Právě tím, že přišel mezi nás a narodil se jako člověk. Překlenul „propast“ mezi Bohem a člověkem, kterou vybudoval člověk hříchem. Přišel sem, rozhodnutý snášet náš úděl. Soucit znamená cítit společně s někým to, co prožívá. V latině *compassio* znamená trpět spolu. A také tím, jak prožíval problémy lidí, kteří za ním přicházeli. Ježíš trpěl tolik, že mu to vnitřní tělesné bolesti. Řecké slovo, které se někdy užívá k popsání jeho soucitu je *splagchnizomai* (např. Mt 15,32 i jinde). Vyjadřuje však něco mnohem většího

než jen soucit. Toto slovo doslova znamená „stloukat vnitřnosti“ (jako máslo). Pak vede k činu. Toto je příklad soucitu i pro nás. Méně jednoznačným slovem pro soucit je *empathie*. Je to schopnost vcítit se do pocitů a duševního stavu toho druhého. Soucit je něco silnějšího. Je to schopnost prožívat utrpení druhého člověka. A to je rozhodně mnohem lidšší a pozitivnější.

Jak chápeš soucit ty? Nejsi jedním ze stoupců soucitu, který šíří dnešní liberální svět, kde se soucit odděluje od dalších ctností?

Nejsi naopak bezcitný? Umíš být pohnutý utrpením druhých? Umíš to těm lidem říci? Projevit? Pomoci jim? Nebo je ti to jedno? Co s tebou dělá utrpení jiných?

Co bys potřeboval udělat, abys byl soucitnějším člověkem? Jakým vzorem je pro Tebe Bůh? Jak konkrétně Bůh–Ježíš?

Přeložila Sylva Bernardová
Zpracováno podle DeMarco, Donald.
The Heart of Virtue: Lessons from Life and Literature Illustrating the Beauty and Value of Moral Character. San Francisco: Ignatius Press, 1996.

SVĚTLO VE STÍNECH: KATOLICKÉ POVOLÁNÍ J. R. R. TOLKIENA

16. dubna 1891 si v anglikánské katedrále v Kapském městě mladí snoubenci vzájemně složili manželský slib. Nevěstě bylo pouhých 21 let a dorazila do Jižní Afriky teprve několik dní před svatbou po dlouhé plavbě po moři. Znamenalo to pro ni konec dlouhého čekání. Vztah s jejím milovaným Arthurem Tolkienem, o třináct let starším než ona, však nebyl bez problémů.

Rodina měla námitky proti jejímu sňatku, nemluvě o tisících kilometrech, které dělily Birmingham ve střední Anglii od exotické země, kam Arthur nedávno předtím emigroval s nadějí na lepší zaměstnání. Ale čekání skončilo a život Mabel Suffieldové nyní rozkvetl příslibem štěstí a lásky v nové zemi pod věčným sluncem.

Ale její štěstí nemělo mít dlouhého trvání. Arthurovo zaměstnání bylo náročné a jihoafrické klima a životní styl pro ni byly téměř nesnesitelné – a především pro jejího prvorozeného syna, jenž se následujícího roku narodil v Bloemfonteinu.

V dubnu 1895 Mabel se svými dvěma syny odcestovala zpátky do Anglie na původně zamýšlenou krátkou dovolenou. Ale její manžel, který zůstal v Jižní Africe, o několik měsíců později zemřel a zanechal po sobě mladou vdovu Mabel s nepatrným příjmem a nejistou budoucností.

Nevíme přesně, co se v následujících letech odehrálo v Mabelině srdci, ale je známo, že v červnu 1900 byla přijata do katolické církve poté, co prošla konverzí, jež začala smrtí jejího manžela.

Osudová konverze

Tato konverze se ukázala jako osudová. Protikatolické nálady Suffieldových a Tolkienových byly velmi silné a Mabel zemřela o čtyři roky později, opuštěná a vyčerpaná poté, co se „zabila prací a starostmi o to, aby si její děti udržely víru“, jak po mnoha letech napsal její syn.

Mabel je pohřbena na hřbitově v Rendalu na okraji Birminghamu, nedaleko od hrobu kardinála Johna Newmana, který byl později svatořečen. Jeho charisma ji v jejich posledních le-

Hrob Mabel Tolkienové. Foto: wikipedia.org

Protikatolické nálady Suffieldových a Tolkienových byly velmi silné a Mabel zemřela opuštěná a vyčerpaná poté, co se „zabila prací a starostmi o to, aby si její děti udržely víru“.

tech živilo a poté živilo i její syny, které k rozhořčení své rodiny svěřila jednomu z Newmanových žáků, katolickému knězi P. Francisi Morganovi.

J. R. R. Tolkien nikdy nepochyboval o tom, že jeho matka je mučednice a že za jeho vlastní víru zaplatila svou obětí. Byla to cenná oběť a semeno vloženo do jejího prvorozeného vzešlo a v Boží čas bohatě rozkvetlo. Nakonec vytvořilo bezpochyby nejrozšířenější a nejlivnější

katolické dílo moderní doby.

„Katholicismus“ Tolkienova díla nelze popřít. Sám Tolkien popsal *Pána prstenů* jako „v zásadě náboženské a katolické dílo“. Co to však znamená?

Tuto knihu můžeme považovat za katolickou nejen proto, že její autor po celý život zůstal zbožným katolíkem, ctil památku své matky heroickou oddaností svátostem a nesmírnou láskou a věrností církvi.

Každý čtenář jeho dopisů musí obdivovat sílu a prostotu Tolkienovy víry, často zářící v každodenním rodinném životě nebo ve společenském kontextu, například mezi jeho přáteli ze školy, mezi členy Čajového klubu a Barrowské společnosti (T.C.B.S.).

Pán prstenů není katolickým dílem pouze proto, že některé jeho prvky mohou být spojeny s klíčovými aspekty katolické zbožnosti, jako je kristovský typ postav, jako jsou Gandalf, Sam, Frodo a Aragorn, eucharistická symbolika elfského chleba „lembas“, chronologické paralely mezi časovým rámcem románu a liturgickým rokem, mariánský charakter Galadriel a tak dále.

Katolicismus Tolkienova díla nesouvisí ani pouze s rozsahem údajně katolických „hodnot“ nebo „pojmu“, které lze z tohoto románu vyčíst – od přátelství po sebeobětování, od moci milosrdenství po ekologii, abychom uvedli alespoň některé.

Božský a lidský příběh

Tolkienovy knihy jistě přeneseným způsobem představují prvky křesťanské pravdy. On sám prohlášoval, že „si klade za cíl objasňovat pravdu a povzbuzovat dobré mravy v tomto skutečném světě“.

Mezi těmito „prvky pravdy“ je třeba zdůraznit především Tolkienovu představu světových dějin jako střetu dvou příběhů: lidského příběhu, který je lépe viditelný pro lidské oči a sestává z dlouhého a neúprosného podléhání moci smrti a úpadku; a postupně se rozvíjejícího Božího příběhu, který je více skrytý, tajný a uskutečňovaný těmi nejskromnějšími osobami, a přesto nakonec směřuje k vítězství.

Tolkien to asi nejlépe shrnul ve dvou dopisech svému synovi, které napsal v době zahalené nejtemnějšími stíny 20. století:

„To, co je skutečně důležité, je před současníky vždy skryto, a semena toho, co má vzniknout, tiše klíčí ve tmě kdesi v zapomenutém koutě, zatímco všichni hledí na Stalina nebo Hitlera. Žádný člověk nemůže odhadnout, co se skutečně v přítomnosti děje *sub specie aeternitatis*. (...) Víme, že vždy existuje dobro: mnohem více skryté, mnohem méně roz-

Foto: Myriams-Fotos / Pixabay

J. R. R. Tolkien nikdy nepochyboval o tom, že jeho matka je mučednice a že za jeho vlastní víru zaplatila svou obětí.

poznatelné, zřídka se projevující ve zřetelné, viditelné kráse slova, skutku či tváře – dokonce ani tehdy, když je tam přítomna svatost, mnohem větší než viditelné podporovaná špatnost.“

Tato představa je samozřejmě hluboce křesťanská a lze ji vztáhnout na Tolkienův náhled na životní příběh jeho vlastní matky. Je také ústředním bodem ve vyprávění knihy, kde je vítězství dosaženo navzdory všem předpokladům, díky hrdinství skromných hobitů a skrytého krále, jenž je přirovnán k „hlubokým kořenům“, které „mráz nespálí“.

A Tolkienovo dílo není v etymologickém smyslu „katolické“ pouze kvůli své přístupnosti a univerzalitě, přestože obojí bylo záměrné a chtěné. Tím, že zasadil děj románu do předkřesťanských kulis, Tolkien bezesporu usiloval o to, aby zasáhl své současníky žijící v postkřesťanské společnosti.

Tato jeho touha se naplnila a miliony čtenářů z nejrůznějšího prostředí jsou touto knihou okouzleni a radují se z ní, zakoušejí opětovné probuzení toho, co bychom mohli nazvat „náboženským smyslem“: stejné „touhy po tom Vysokém“ (a nakonec po Bohu), kterou Gandalf probouzí v hobitech.

I když je toto všechno pravda, *Pán*

prstenů (a všechny ostatní Tolkienovy knihy obecně) není katolický jenom kvůli tomu.

Boží plody

V *Pánovi prstenů* je skutečně a především katolické spíše to, jak vůbec vznikl, cesta či „metoda“, kterou Tolkien sledoval, aby jej napsal, myšlenkový rámec, v němž tento příběh vytvořil a rozvíjel. Tato kniha jistě nevznikla jako realizace autorova dříve existujícího plánu, jako produkt intelektuálního úsilí nebo apologetické, didaktické či kulturní strategie.

Tato kniha se spíše v Tolkienově životě „přihodila“ jako nečekaný plod vůle někoho jiného, komu se dal plně k dispozici a následoval povolání, které rozpoznal, a nikoli vymyslel.

Lze to doložit krátkým příběhem z Tolkienova života, kdy hovořil o náhodném setkání s jedním starým, výstředním kolegou:

„Tu mi náhle řekl: ‚Určitě se nedomníváte, že jste tu knihu napsal celou sám, že ne?‘ Nebohý Gandalf! Znal jsem Gandalfa až příliš dobře na to, abych se ukvapeně vystavil všanc nebo abych se zeptal, co tím myslí. Myslím, že jsem odpověděl: ‚Ne, už si to nemyslím.‘ Je to znepokojující závěr (...), nicméně ne

Michelangelo Buonarroti: Stvoření Adama (1508–1512)

Mezi těmito „prvky pravdy“ je třeba zdůraznit především Tolkienovu představu světových dějin jako střetu dvou příběhů: lidského a postupně se rozvíjejícího Božího příběhu.

takový, který by měl zdrtit toho, kdo bere v úvahu nedokonalost ‚zvolených nástrojů‘ a pochopitelně i to, že se občas zdají být k danému účelu žalostně nevhodné.“

Gandalf je pro Tolkiena božskou entitou, symbolem božské milosti: je tak vlastně samotným Bohem, božskou „Pravdou“, která si činí nárok na „spolupřítomnost“ Tolkienových příběhů a připomíná mu, že jeho rolí je být především nástrojem.

Tolkien sám o sobě často říkal, že je Božím nástrojem, a přál si jím být od nejtěžších let. Přátelům z klubu T.C.B.S. napsal: „Domnívám se, že největší je ten, kdo se stane nástrojem v Božích rukou – hybatel, muž činu, úspěšný člověk, který dokáže velké věci, ten, kdo započne i tu nejmenší z velkých věcí.“

Toto vědomí, že je povolán stát se nástrojem v Božích rukou a nikoli primárně obráncem nauky či hodnot s Bohem spojených, je zřejmé na všech částech kompozice *Pána prstenů*.

Tolkien například často připomínal, že při psaní knihu „nevymýšlel, ale (nedokonale) zapisoval a občas musel čekat, dokud nenastane to ‚co se skutečně událo‘“.

Tolkien považoval své psaní za „událost“, o níž pouze podával nedokonalou „zprávu“.

Například pokud *Pán prstenů* září krásou křesťanské pravdy, nepochází to z Tolkienovy mysli, ale on ji pouze zpro-

středkoval – podobně jako byla role Panny Marie při Ježíšově početí.

Víra prostá, ale velká

Tolkien si od jinošských let uvědomoval, že je předurčen k tomu, „aby zapaloval nové světlo či – což je totéž – znovu rozsvěcel staré světlo ve světě“, to znamená „aby svědčil o Bohu a Pravdě“. A přesto si nikdy nemyslel, že světlo Boží pravdy, které je možno spatřit v jeho knihách, pochází od něj, ale spíše se na něm „odráželo“ – abychom použili obraz, který se opakovaně objevuje v jeho díle.

Krása a pravda *Pána prstenů* je tedy zakořeněna v Tolkienově víře, která stále ještě není deponářem motivů a hodnot, ale spíše zdrojem postojů k životním okolnostem. Vnímá ji jako místo, kde Bůh podněcuje jeho vyprávění, jako plán, který volá po spolupráci s člověkem.

Tolkienův katolický přístup k „mysteriu literární tvorby“ byl prostě odrazem jeho obecného přístupu k situacím, jež vyvolával k životu, které – řečeno jeho vlastními slovy – považoval za Boží nástroje nebo Boží zjevení.

Taková byla Tolkienova prostá víra: prostá, ale velká jako víra jeho matky, prostá a přesto silná jako víra milionů obyčejných katolíků.

Půjdeme-li ještě hlouběji, měli bychom dospět k závěru, že *Pán prstenů* je zakořeněn ve víře Tolkienovy matky, mladé Mabel Tolkienové, která zemřela jako skrytá svědkyně (martyr) příběhu,

kteří ji ovlivňoval během jejího krátkého, dramatického života. Jak Tolkien sám uznal, když zareagoval na první vlnu nadšeného přijetí jeho *Pána prstenů*:

„Ve skutečnosti jsem toho vědomě plánoval jen velmi málo; a hlavně bych měl být vděčný za to, že jsem byl vychováván (od svých osmi let) ve víře, která mě živila a naučila mě to málo, co znám; a že za to vděčím své matce, která lpěla na své konverzi a zemřela mladá, především kvůli potížím spojeným s chudobou, jež byla následkem této konverze.“

V tomto smyslu je Tolkienovo nejznámější dílo hluboce katolické. *Pán prstenů* slouží jako svědectví o pravdě a kráse, kterou náš nedokonalý, zraněný život může vytvořit pro dobro zraněného světa, když se držíme povolání, které máme v životě následovat v důvěrném vztahu s Bohem a s věrností církvi a svátostem.

Názorně dokládá pravdu, že naším úkolem není nutně „dosáhnout velkých věcí“, ale spíše zasadit semínko, které Bůh ve chvíli, kterou sám určí, přivede k rozkvětu.

Giuseppe Pezzini
angelusnews.com
Přeložil Pavel Štíčka

Giuseppe Pezzini, lektor latiny na
University of St. Andrews ve Skotsku

PŘÍBĚH SMÍŘENÍ PO HRŮZÁCH HOLOCAUSTU

Vzhledem k mé zálibě v recenzování knih není překvapivé, že si v naší rodině vždy o Vánocích dáváme knihy. Dcera mi loni darovala knížku *The Cut Out Girl* od Barta Van Ese (vydalo nakladatelství Fig Tree), kterou Radio 4 koncem srpna vyhlásilo knihou týdne.

Lien de Jong. Foto: penguin.co.uk

Jedná se o knihu rozhovorů a vzpomínek týkajících se holocaustu z pohledu nizozemské Židovky, která se jako malé dítě ukrývala v okupovaném Nizozemí. Tento text vyvolává otázky, jež jsou aktuální i dnes: nové vzepjetí antisemitismu v Evropě, které je spojeno s muslimskou imigrací (jak autor nepřímou ukazuje); pohlavní zneužívání dětí; a to, co je dnes označováno jako PTSD či posttraumatická stresová porucha.

Lien de Jongové ještě nebylo ani devět let, když se v srpnu 1942 během stupňujícího se pronásledování nizozemských Židů rozloučila se svými rodiči v Haagu, aby o ni na jiném místě v Nizozemsku pečovala holandská rodina Van Esseových. Její rodiče krátce nato zahynuli v Osvětimi, ona se to však dozvěděla až o mnoho let později. Byla nucena držet svou židovskou identitu v tajnosti, žít v neustálém nebezpečí odhalení nizozemskou policií, a když Van Esseovi začali být podezříváni, musela se přestěhovat k jiné rodině, Van Laarovým. Zde zakusila děsivé napadení a znásilnění příbuzným Van Laarových, byla odloučena od své rodiny a často zameškávala školu – tak vypadal Lienin život, než vůbec vstoupila do puberty.

Paralely násilí

Její příběh je líčen prostřednictvím řady rozhovorů, které s ní vedl Bart Van Es, profesor anglické literatury na Oxfordu a vnuk manželů, jimž Lien říkala „mamka“ a „taťka“ a kteří ji přijali do své rodiny. Ačkoli na úvod prohlašuje, že je důležité zaznamenat Lienin příběh „obzvláště nyní, kvůli situaci ve světě, kdy opět narůstá extremismus“, z jeho vyprávění vyplývá, že Van Es chtěl hlavně najít odpovědi na své osobní otázky týkající se jeho prarodičů; konkrétně proč se nejistý vztah mezi Lien a jejími náhradními rodiči po válce nakonec zcela rozpadl, poté co „taťka“ v roce 1979 zemřel (když autorovi knihy bylo sedm let). Zbavit se přízraků z minulosti bylo bolestivé jak pro tazatele, tak pro odpovídající Lien. Van Es píše o svých prarodičích upřímně a citlivě, popisuje jejich velkorysost a odvahu pomáhat Lien i dalším, ale nezamlčuje ani jejich rozpolcenost ve vztahu k jejich adoptivní dceři po válce ani vady jejich charakteru. Objevuje také některé zahanbuující paralely mezi Lieninými emocionálními problémy, jež zakoušela jako mladá žena, a problémy jeho adoptivní dcery. Jako člověk narozený v Nizozemsku, ale od dětství žijící ve Velké Británii, musel Van Es čelit určitým bolestným pravdám týkajícím se období nacistické okupace Nizozemí.

Zatýkání a transporty

Podotýká, že úmrtnost Židů v Nizozemí za války činila 80%, což byl více než dvojnásobek než v ostatních evropských zemích. A dodává: „Pro mě, vychovaného v mýtech o nizozemském hnutí odporu, to byl šok.“ Nizozemci, poslušní, organizovaní a uplacení finančními odměnami za předávání Židů, se projeví jako účinný nástroj nacistů. Evangelická reformovaná církev se zde také objevuje ve špatném světle kvůli svému nemorálnímu vedení během války: Van Es uvádí, že „zákon a pořádek jsou základy jejich občanských

hodnot a toto přesvědčení šlo jen stěží dohromady s odporem proti plánům nacistů“. Protest nizozemských katolických biskupů z roku 1942 proti nacistickému pronásledování Židů a jejich naléhání, aby nedělní sbírky byly předávány hnutí odporu, byly chvályhodné, ale Van Es rovněž uvádí, že to vedlo k nové vlně zatýkání a transportů – včetně židovské konvertitky Edith Steinové, karmelitky, jež se tehdy nacházela v domnělém útočišti v nizozemském klášteře.

Láska, sebeobětování a sebeovládání zvítězí vždy

Na konci knihy jsou rodinné spory a bolestivá nedorozumění usmířena: Van Es přijímá Lien jako svou znovunalezenou „tetu“ a ona, nyní více než osmdesátiletá žena, jej přijímá jako svého „synovce“. To vše je velmi poutavá četba. Nicméně pro mě jako matku byla jedním z nejsilnějších míst v knize kapitola popisující, jak Lienina matka, již tehdy bylo 29 let a brzy ji čekala smrt v plynové komoře, říká své malé dceři, že bude muset „kratší dobu“ bydlet někde jinde, a pak píše Lieniným adoptivním rodičům (které neznala): „Představte si, jak jsme se loučily... Chci říct, že mým přáním je, aby za svou matku a otce považovala jen vás a abyste ji ve chvílích smutku, které ji přepadnou, utěšovali jako její skuteční rodiče.“

Láska, sebeobětování a sebeovládání, jež promlouvají z tohoto dopisu, na dlouho zůstanou v mysli čtenáře této pečlivě prozkoumané a dojemné rodinné historie.

Francis Phillips
Catholic Herald
Přeložil Pavel Štíčka

Francis Phillips,
autorka článků pro The Catholic Herald

ČEŠI NEJVITIPNĚJŠÍM NÁRODEM

Michael Palin z legendární britské komediální skupiny Monty Python považuje Čechy za nevtipnější národ na světě. Řekl, že pokud jde o vtipkování, neznají Češi hranic. Palin tvrdí, že u jiných národů existují určité meze pro to, čemu se lidé mohou smát. Neplatí to však „tady (v Británii) a z nějakého důvodu v České republice“, dodal první člen Monty Python, který se stal rytířem a má právo užívat titul Sir.

Armádní generál Heliodor Píka patří k prvním obětem komunistického režimu v Československu. Jednoho z nejlepších vojáků československé armády zatkla Státní bezpečnost jen několik týdnů poté, co se komunisté v roce 1948 chopili moci. Soud ho pak ve vykonstruovaném procesu uznal vinným ze špionáže a vlastizrady. Před 70 lety, konkrétně 21. června 1949, popravili generála Píku v Plzni. V předvečer své smrti napsal své ženě dopis, v němž stálo: „Proto i dnes se dívěj klidně vstříc i neznámé budoucnosti, myslí dnes jen na děti. Buď statečná, snažej osud klidně. Já jsem bez ustání myšlenkami u vás. Trpím nesmírně, že já nemohu stát při vás.“

„Kdo studuje jen proto, aby dosáhl diplomu, který jej opravňuje k určité funkci a určité platové stupnici, nikoliv z vnitřní potřeby a zájmu, bude přítěží, bude svým podprůměrným výkonem snižovat pracovní odměnu inteligenci ve svém povolání, bude shledán v souměřích lehkým, ale bude hledati v politice ochranný doplněk své nedostatečnosti na škodu společnosti, bude vždy napřed se tázati po svých právech, na místě po svých povinnostech.“ To jsou slova Karla Engliše k 100. výročí univerzity v Brně.

Blíží se doba dovolených, začaly prázdniny. A tak se množí zas různé věrohodné studie: „V rámci výkonu zaměstnání je pro pozitivní vliv na duševní zdraví ‚nejúčinnější dávkou‘ jeden pra-

Luke March (vlevo) a Michael Palin (vpravo). Foto: The National Churches Trust

covní den týdně. Práce přesahující tento limit už k naší psychické pohodě nepřispívá. K těmto závěrům dospěla studie vědců z britských univerzit v Cambridgi a Salfordu zkoumající dopady zaměstnání na duševní zdraví člověka.“ Mě by to teda nudilo! A Pán by na to asi použil důtky jako tehdy na obchodníky v chrámu, nebo se mýlím? Naše lopotění na světě má význam! Oběti z lásky ale i misionářské! Kdo to za nás udělá? V tom dennodenním pinožení jsme nenahraditelní.

Piráti si se sloupem neporadí. Tvrdí, že „povinnou maturitu z matematiky nedoporučuje pět ze čtyřech pirátů“. Jak po nich můžeme pak chtít, aby si Pannu Marii nepletli se Stalinem a historii rozuměli 300 let nazpátek? Mariánský sloup ale bude! Věříme tomu a děláme vše, co umíme a můžeme, aby stál tam, kde primátor Prahy Hřib postavil na pár dnů jako za komunistických manýrů policejní anton.

Rozhoduje se o složení Rady ČTK. V ní sedí čerstvě M. Marksová. Když se

o kandidátovi Michalovi Semínovi píše, že „má fundamentalistické a konfrontační vidění světa“, pak vzpomeňme na požadavek jmenované ex-ministryně Marksově o legalizaci možnosti umělého oplození u žadatelek bez (souhlasu) jejich partnera. Prý proto, aby se rodilo víc dětí.

Nové hnutí Trikolóra je prý hnědé. To kardinál Dominik Duka dle mediálních rychlovykvašených hodnocení také. Nikdo nechápe proč, ale nálepky v tomto vedru drží spolehlivě, lepidla lepí i s následky. Nemusíme souhlasit se vším, ale tato poznámka Klause jr. není tzv. „mimózní“: „Jde v jádru o lidskou slušnost. Kdyby třeba můj soused byl velký fanoušek a volič exministryně Valachové, tak k němu asi nebudu chodit na víno rozebírat školskou politiku, ale to neznamená, že si naše děti nemohou spolu hrát na zahradě a my se bavit o fotbale a nevím čem ... a především to neznamená, že já nebo on je lepší člověk. Má prostě jiné názory.“

–zd–